

Hestene 1917.

Af Statskonsulent *J. Jensen.*

Det forløbne Aar har for Hestenes Vedkommende i flere Henseender været et Mærkeaar, fornemlig som det daarligste Foderaar i Mands Minde og ved den store Afsætning, den næststørste vi har haft; men det var ikke alene Kvantiteten, der tiltog, ogsaa Kvaliteten forandredes, nemlig fra en lille, letbygget og til Dels ældre til en større, sværere, yngre og værdifuldere Hest, desværre uden at Prisen forhøjedes. Siden Krigen havde denne Vare kun fundet Afsætning paa det indenlandske Marked, hvorfor Prisen derpaa var trykket til et uforholdsmæssigt lavt Niveau, ikke alene sammenlignet med de lette, tarveligere Heste, men ogsaa med lignende Kvalitet i Sverige og Slesvig. 1800 Kr. var noget nær Maksimumsprisen for en 1. Kl. Hest, der forhen havde kostet 1000 Kr. og derover, medens Prisen paa den Slags, der havde kostet 5—600 Kr., var oppe paa 1500 Kr. og mere, og Svenskerne fik 2500 Kr. for bedste Vare, ikke at tale om, at der glat væk betales 4—6000 Rm. for gode unge Arbejdsheste Syd for Grænsen.

Opkøberne benyttede sig af deres Monopol til at holde Prisen uforandret, og da hen paa Efteraaret Virkningen af den daarlige Høst indtraf i Form af forøget Tilbud, trykkedes Prisen yderligere noget. Aaret kan saaledes ikke kaldes helt godt; men det kunde have været meget værre. Efteraaret var jo mildt og græsrigt, saa Plage og gamle Heste kunde gaa ude længere end sædvanligt, og Prisen paa Slagteheste var god, saa en hel Del overgemte af den Slags kunde gøres i Penge.

Umiddelbart før Krigen, nemlig d. 15. Juli 1914, afholdtes den ordinære K r e a t u r t æ l l i n g, og siden har der været afholdt Tællinger baade i Maj, Februar og sidst i Juli 1917. For Hestenes Vedkommende er det nærmest denne, der har haft Interesse, idet de mellem-liggende har været afholdt i eller før Folingstiden og saaledes været undertallige.

D e t s a m l e d e H e s t e a n t a l var 567,240 i 1914 og 572,412 i 1917; henholdsvis 253,659 og 254,671 paa Øerne mod 313,581 og 317,741 i Jylland, altsaa kun en ringe Forøgelse; men Forskydningen er større indenfor de enkelte Afdelinger og Aldersgrupper, saaledes steg Antallet af Hingste over 3 Aar med 25 pCt., Vallaker fra 3 til det fyldte 5 Aar med 10 pCt., medens Gruppen fra 6—10 Aar aftog med 20 pCt. og de gamle tiltog i et lignende Forhold.

For Hoppernes Vedkommende er der den Forskel at notere, at de gamle aftog noget baade paa Øerne og i Jylland. Plagene mellem 1 og 2 Aar steg med over 10,000, medens de mellem 2 og 3 Aar holdt Balance. Derimod steg Følantallet, særlig paa Øerne, stærkt. I Aarets sidste Halvdel er der ikke indført nævneværdigt af Heste, men derimod udført mange, ligesom der er slagtet og død en stor Del. For at faa Rede derpaa maa man ty til Tællingen den 5. Februar 1918 for at søge oplyst, hvordan Aaret 1917 endte. Forskellen mellem disse to Tidspunkter kan næppe sættes højere end til 5—10,000 Stkr., og da Totalsummen ved Tællingen var ca. 510,000, kan Formindskelsen fra Sommeren sættes til ca. 50,000 Stkr. Nedgangen rammer nogenlunde ligeligt Hingste, Vallaker og Hopper, 3 Aar og derover, samt Plage under 3 Aar. Der er derimod ikke foretaget nogen Deling i Aldersgrupper under og over 10 Aar, saa man kan skønne, i hvor høj Grad det er gaaet ud over de gamle Heste. Nedgangen i Følantallet paa 8000 kan tænkes at skyldes Uregelmæssighed i Aldersopgivelsen foruden den naturlige Formindskelse ved Dødsfald. Sammenholdt med

Tællingen i Febr. 1916, der var næsten lige saa lavt nede med Totalsummen, viser Tallene denne Gang Formindskelse af alle arbejdsdygtige Aldersklasser, men Forøgelse af Antallet af Plage og navnlig af Føl. Forandringen under Krigen bestaar altsaa nærmest i en Foryngelse af Hestebestanden, kun »Smaahestene«, der er gaaet ned fra 87,000 i 1914 til 83,000 paa Grund af standset eller formindsket Indførsel, er bleven ældre, hvilket vistnok til Dels forklarer den foran nævnte Stigning af Antallet af Vallaker over 10 Aar.

Det naturlige Spørgsmaal, som Tællingen foranlediger, er, om Landet ikke udtømmes for stærkt for fuld-aarige Heste, og om Avlen kan taale Bortsalget af de mange Hopper? Hvad Totalformindskelsen af Hestebestanden fra 572,000 til 510,000 angaar, da er den ikke ængstende, idet der fra Marts til Juli kan paaregnes 50—60,000 Føl. Ved det betydelige Tillæg er der jo stadig Tilgang af opvoksende Ungdom, som Landbruget har vist at kunne hjælpe sig med. Der har ogsaa tidligere været ødslet noget med Hestekraft, men det daarlige Foderaar er en god Læremester i Sparsommelighed. Til Gengæld for Besparelsen har Benzin- og Petroleumsman-gelen samt Brændselsindustrien o. l. lagt Beslag paa en Del Hestekraft, saa Landet ved Aarets Udgang ikke har for mange Arbejdsheste. Der skal jo ikke meget til for at forbedre eller forringe Konjunkturerne for en Vare, og allerede ved Udførselen af nogle Plage i Aarets sidste Dage kom der Røre i Handelen ogsaa med »fuldtandede« Heste, hvilket bebudede en Prisstigning, der heller næppe under friere Forhold vil kunne holdes nede.

Hopperne er der ingen Fare for, da tjenlige Avlsdyr ikke har kunnet købes til Handelsprisen til Ud-førsel.

Hvad Kvaliteten af Handelshestene angaar, har den for Vallakernes Vedkommende været et nogen-lunde tro Spejlbillede af Landets Produktion, i alt Fald for Mellemvaren, idet kun det daarligste og det allerbed-

ste, største og sværeste, ikke har været fremstillet til Salg; men dette sidste tæller ikke stærkt til. Salgsvaren har altsaa været helt anderledes end i Efteraaret 1914, da »alt« kunde gaa med, og i 1916, da kun de lette Heste toges. Selv om Fordringerne ikke har været ideale, er der dog kun købt ret kurante Heste af Bygning, Ben og Gang. »Brugte« Heste, navnlig forædlede Køreheste ligesom fine, ædle Heste, er bleven vraget. Øerne Øst for Store Belt har leveret et forholdsvis meget begrænset Antal og ingenlunde af høj Kvalitet, medens Jylland *) og i det hele den jyske Hesteavl leverer Grosset. Frederiksborg-Heste er nærmest Undtagelser, og Belgiere, saavel rene (Svenskere) som kendelige Blandinger, er heller ikke mange; derimod gør de sig ikke sjældent ret fordelagtigt bemærkede ved »det gode Slag«, det livlige Temperament og de reelle (om end fine) Ben, dog er Haserne ofte noget for stærkt bøjede og Bagkoderne lette. Da man i 1917

*) Efter sidste officielle Opgørelse i Statsdyrskuekommissionens Beretning 1917 er der af de i 1916 statsanerkendte Hingste bedækket s. A. følgende Antal Hopper:

Hingste af jysk Race	}	i Jylland	c. 15 500
		paa Fyn	c. 1 500
		— Loll.-Falster	824
		— Sjælland	1 278
			<u>c. 19 000</u>
— - belgisk Race	}	paa Sjælland	571
		— Fyn	280
		— Bornholm	119
			<u>c. 1000</u>
— - Frederiksborg Race	}	paa Sjælland	1 565
		— Bornholm	681
			<u>2 250</u>
Tysk Halvblod	}	paa Sjælland	380
		— Fyn	23
			<u>400</u>

Den lette Avl repræsenteres altsaa her af 2 650 bedækkede Hopper mod 20 000 af den svære. Disse Tal falder dog ikke rigtig i Traad med det forholdsvis Antal fremstillede Heste, idet »Jyderne« synes at have endnu større Overvægt.

altsaa ikke har kunnet sige, at Markedsvaren kun har været Udskudskram, har Markedet været et godt Lærested i jysk Hesteavl, idet man har kunnet lære baade Racens Dyder og Lyder at kende, og, da de sidste er mest lærerige, skal anføres, at Kroppen i Reglen mangler noget i Dybde og Muskelfylde, særlig bagtil, Benene er ikke sjældent noget tykke, svampede eller »sure«, Bagkoderne lidt svage og Skridtgangen kort. I det hele vejer »Jyden« for lidt som Trækhest betragtet. Mod denne Kritik vil man saa mulig indvende, at Hestene ikke har været fede, ja, i Efteraaret endog meget magre. Det er indrømmet; men en virkelig god Hest skal være god ogsaa som mager, og det taaler den jyske Heste som Regel ikke at blive. »Kød« virker paafaldende paa dens Udseende, og da Markedet hidtil har krævet en fed Hest, er vi i for høj Grad gaaet ud fra denne som s t a n d a r d for Racen. Vore overfedede Hingste taler jo et tydeligt Sprog i saa Henseende. Men det er Blændværk, som vi til Dels narrer os selv med. Køberne nu har heller slet ikke forlangt eller villet betale Fedme, og da den som bekendt ikke nedarves til Afkommet, virker den kun som »Blaar«.

M. H. t. Hopperne, da har Kvaliteten været langt ringere end Vallakernes, idet ingen gode Avlshopper har været udbudt, med mindre de ikke har gjort Fyldest som saadanne. Flertallet har været for let efter jyske Fordringer og til Dels for smaat. Man har faaet et tydeligt Indtryk af, at Vallaken er baade større og sværere end Hoppen. Hvordan Forholdet stiller sig mellem Hingst og Hoppe m. H. t. Størrelse, er der intet Maal for. Vore Hingste er jo »Plus-Afvigere«, baade m. H. t. Størrelse og Masse, og den stærke Fremgang i Racen, navnlig i Højde og Benførhed kan sikkert henføres til denne Kilde; men hvis Fremtidsmaalet mindre bliver Førøgelse af Højden end Forbedring af andre Egenskaber, var det af Vigtighed at kende Størrelseforholdet mellem Hoppe og Hingst for at kunne holde Balance uden at komme under Middelmaalet. E r n æ r i n g s s p ø g s m a a l e t er ved

vor totale Afspærring i Forbindelse med den slette Høst 1917 ogsaa bleven aktuelt for Hestenes Vedkommende: Det har kun været Kvægfodringen, der tog Interessen, medens der ikke regnedes med Ernæringen af de 5—600,000 Heste, i Forhold til Spørgsmaalets store økonomiske Betydning. Blot en daglig Besparelse af 5 Øre pr. Hest giver dog 10 Mill. Kr. aarlig. Men »Nød lærer nøgen Kvinde at spinde«, og der er sikkert i Vinter gjort Erfaringer, der rigtig udnyttede i Praksis betyder flere Gange nævnte Sum. Det er navnlig Roerne, hvis Indhold langt bedre passer til Foder for Heste end for Malkekvæg, som med Fordel er anvendt i en Mængde, man hidtil ikke har anset for mulig — 40 Kilo eller endog mere pr. Dag pr. Arbejdshest. Fodringsmaaden og Ulemperne læres nok ad Aare Der er omtalt stor Dødelighed blandt Hestene paa Møen og Lolland-Falster af for stærk Røefodring.

Landhusholdningsselskabet har allerede, før Sagen blev truende, taget Fodringsspørgsmaalet op, idet det har udsat en større Præmie for den bedste praktisk-videnskabelige Afhandling om Hestens Opdrætning. Forhaabentlig giver det Stødet til indgaaende Undersøgelser og Indsamling af praktiske Erfaringer, ikke alene om Hestens Vinterfodring, men ogsaa om Græsningsen, der for Opdrættet spiller en endnu større Rolle. Hesten er med den uhyre Prisstigning bleven Forgrundsfiguren i den nærmeste Fremtids Landbrug, som det sikkert vil betale sig, at der tages flersidigt Hensyn til fra Statsinstitutioners og Organisationers Side. Et nærliggende Spørgsmaal, som der ikke noget Steds er rørt ved, er Trivseligheden. Man taler nok om den i høje Toner, men ved i Virkeligheden intet om dens Betydning. Faar vi et Maal derfor, vil den sikkert blive udnyttet avlsmæssigt.

Hvad Avlen angaar, da har Aaret ikke afvejet synderligt fra de foregaaende. Den stærke Efterspørgsel til en i Forhold til tidligere høj Pris har forøget Tillæget.

hvorved der igen er sket forøget Efterspørgsel efter Avlsdyr, navnlig Hingste til stigende Priser, ligesom Interessen for Hesteavl er stegen, i Særdeleshed paa Øerne. For de fremmede Heste har der været lukket, hvilket har hemmet Krydsningsavlen og fremmet den hjemlige. Kritiken over vort eget er derved bleven noget afdæmpet, saa vi i alt Fald tilsyneladende lever under fredeligere Forhold end tidligere. Det er heller ingen klog Taktik at ville indarbejde en Forretning ved at nedsætte Konkurrenterne, især naar disse er gammelkendte og rodfæstede, og det nye er uprøvet. Det er baade sikrere og pænere at vente, til Sagen kan tale for sig selv.

Man havde Grund til at tro, at Fodermanglen havde sat sit Præg paa Avlsdyrene saavel som paa Handelshestene og Ungdommen; men det har man egentlig ikke mærket.

Skuerne er afholdt omtrent som sædvanlig, nogle Dyrskuer blev indstillet, navnlig paa Øerne, men de større er dog bleven afholdt, og Hingsteskuerne, som det saa truende ud for en Tid, slap dog igennem, hvorimod »Ungskuerne« kom til at mærke Transportvanskelighederne. Hingstene var for de jyske 4aariges Vedkommende bedre end nogensinde før. Efter flere magre Aar kom der endelig et højlig tiltrængt Kronaar. Hvori det ligger, at Aargangene er saa forskellige, er en Gaade.

En Sag, der heller ikke er opklaret, men som spiller den allerstørste Rolle i nær Forbindelse med Hingsteskuerne, er Frugtbarhedsspørgsmålet, der jo unægtelig er det vigtigste i Avlen. Her er et Omraade, hvor der synes at spores Tilbagegang i Jylland, navnlig indenfor Eliteavlen, uden at man ved almindelig Iagttagelse eller Ræsonnering har kunnet komme efter Aarsagen eller Aarsagerne. Man er tilbøjelig til at hæfte sig mest ved Hingstens Virksomhed, i hvilket Øjemed der i Statsdyrskuekommissionens Aarsberetning er udarbejdet en officiel Statistik over Antallet af de ved hver, Aaret forud præmieret, Hingst bedækkede Hopper tillige med

Drægtighedsprocenten; men disse Opgivelser er hverken ensartede eller samarbejdede, ej heller altid rigtigt udregnede, saa de ikke er fuldt oplysende, selv om de ogsaa er nogenlunde tilforladelige. Gennemsnitsdrægtighedsprocenten er anført saaledes for:

Sjælland	62,6 pCt.	Thisted	Kresen	67,5 pCt.	
Fyn	68,4 —	Ringkøbing	—	67 —	
Lolland-Falster	57 —	Ribe	—	65 —	
Hjørring	Kresen	70 —	Aarhus	—	60 —
Aalborg	—	68 —	Randers	—	65 —

Procenten varierer stærkt for de enkelte Hingste, ogsaa fra Aar til andet, men for de bedste er den undertiden ret konstant lav, i alt Fald en Tid. Herfor tillægger man dels Opdrætningen og Huldet og dels Afstamningen Skylden; men Fejlen skyldes øjensynlig delvis Hopperne, idet Drægtighedsprocenten er lavere i visse Egne end i andre. Men ogsaa hos Hopperne kan der ligesom hos Køerne optræde abnorme eller sygelige Tilstande i Kønsganerne, som kan have Ufrugtbarhed til Følge, ikke at tale om smitsomme Sygdomme, navnlig Kastning og m e d f ø d t Sygelighed hos Føllene (Følsyge), der ogsaa kan efterlade Ufrugtbarhed hos Moderen. Hele dette Spørgsmaal, der er af den største økonomiske Betydning for Hesteavlens, ved man i Virkeligheden meget lidt om, saa det var i høj Grad ønskeligt, om det kunde blive gjort til Genstand for videnskabelig Undersøgelse af en dertil egnet Specialist.

Det aarlige jyske U n g s k u e, saaledes som det har været praktiseret siden 1892, afvekslende i Provinsens forskellige Byer, maatte ændres derhen, at det blev splittet i 9 Plageskuer alene for Hingste, sammen med Statsskuerne, saaledes at hvert kun omfattede sit Amt; derimod bedømtes Hingstene af en og samme Komité. Nogen samlet Oversigt fik saaledes kun Dommerne, for saa vidt de i Hovedet kan sammenholde, hvad der er fremstillet til forskellige Tider paa forskellige Pladser. Som et Surrogat for »Fællesskuet« skulde man synes, at en Samling

af de bedste Individier maatte være. Det kan nok være formaalstjenligt at sprede som Modvægt mod Tilbøjeligheden, der kan være til Centralisation, men saa maa Forudsætningen rigtignok være, at »det skilte atter bøjer sig sammen«. Siden Horsens Skuet 1905 har der ikke været noget Samlingsskue for ældre Hingste, og nu hører det ogsaa op for Ungdommen, saa Publikum enten paa Tro og Love skal tage den fældede Dom eller nøjes med Folkedømmen uden Lejlighed til at kunne vurdere nogen af Delene. Ungskuet var kun jævnt godt. Iblandt 3-Aaringerne var der ikke mange gode, 2-Aaringerne var bedre, men der manglede afgjort en Spids. Af opdukkende »Hingstefædre« maa noteres den 6aarige Foreningshingst *L a r s D y r s k y t* (Dyreskytte) fra Ringkøbing Amt, der fik 11 2aarige Sønner anerkendt.

I nær Slægt med Hingste- og Ungskuerne staar Hesteavlforeningernes *H i n g s t e k a a r i n g e r*, der nu holdes i alle jyske Amter samt paa de større Øer. De afholdtes som sædvanlig i sidste Halvdel af Februar og første af Marts, men denne Gang ikke begunstiget af Vejret. Det er jo en drilsk Aarstid især i Jylland, hvorfor de uden Skade af nogen Art kunde henlægges til sidste Halvdel af Marts. Før Bedækningens Skyld skete der i alt Fald ingen Skade, da de faa, der ikke kan vente dermed, jo kan lade den foregaa naar som helst, og for Handelens Skyld havde det heller intet Jag, naar Bedækningstiden samtidig skødes lidt ud. De vanskelige Vejrforhold, der kan indtræffe saa tidlig paa Aaret, gør det ogsaa til en prekær Sag at ville samle Kaaringerne paa enkelte Pladser, hvad det jo heller ikke lykkedes at gennemføre.

Aaret var rigt paa Sammenslutninger, saaledes kom der endelig en Samvirksomhed i Stand indenfor Frederiksborg-Racen paa Sjælland, ligesom der for Fyn oprettedes en Forening til den belgiske Hesteavls Fremme, der havde til Følge Valget af et 4de Medlem i Fyns Hingsteskekommision. Man maa sandsynligvis have følt sig brøsthølden ved Dommen, som var bleven fældet over de

belgiske Hingste, ligesom Tilfældet tidligere har været i den lette Avlsretning.

Nu er jo begge de nye Retninger mandstærkt repræsenterede i Forhold til deres Betydning og Antallet af Opdrættere, saa de i det mindste ikke lider Uret. Paa Sjælland, hvor Kommissionen tidligere delte sig i 2 Afdelinger, henholdsvis for lette og svære Heste, er den derimod gaaet sammen, saa den nu bestaar af 7 Medlemmer. Paa det sjællandske Delegeretmøde fremkom Bestyrelsen med det Forslag at sammensmelte de to Udvalg (for henholdsvis lette og svære Heste) indenfor Samvirksomheden til et Hest udvalg, hvilket altsaa yderligere antyder Tilbøjelighed til Sammenslutning og Samarbejde i det tidligere splittede Fag, hvortil de personlige Forhold i Øjeblikket mulig kan bidrage.
